

Шульська Н. М.,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Волинського національного університету імені Лесі Українки
<https://orcid.org/0000-0003-4703-1798>

Мартинюк М. І.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології
КЗВО «Луцький педагогічний інститут»
Волинської обласної ради
<https://orcid.org/0000-0003-2651-7369>

Свистун Н. О.,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та славістики
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
<https://orcid.org/0000-0003-0398-8803>

АНОРМАТИВНІ ГРАМАТИЧНІ ЯВИЩА СУЧАСНОЇ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У статті здійснено аналіз сучасної ділової комунікації крізь призму граматичних анормативів. Виявлено та схарактеризовано найтипівіші морфологічні й синтаксичні відхилення, зафіксовані в професійному мовленні. До помилкових граматичних явищ запропоновано релевантні нормативні відповідники, які забезпечують дотримання літературного стандарту та підвищують комунікативну культуру. У площині морфологічних помилок виокремлено неточності у вживанні кличного відмінка під час звертань, давального відмінка в позиції адресата, помилки у відмінюванні прізвищ, функціонуванні іменників у складі кількісно-субстантивних сполучень, відмінюванні числівників, уживанні окремих займенникових форм. Дослідження дієслівних анормативів засвідчило тенденцію до поширення пасивних конструкцій із формами на *-ся*, які в офіційних текстах стилістично невиправдані. Особливе місце в корпусі анормативних явищ займають синтаксичні відхилення. У ділових документах зафіксовано значну кількість випадків невмотивованого використання прийменників у невластивих семантико-синтаксичних відношеннях, зокрема найпоширеніші кальковані конструкції з прийменником *по*. До ненормативних явищ належать і сталі вирази типу *у відповідності, у залежності, у порівнянні*, що порушують нормативну узусну практику. Аналогічно відзначено кальки на кшталт *відносно, на протязі*, синтаксичні кліше *у тому числі, разом з тим*, які закріпилися в діловому стилі, проте суперечать літературним нормам і призводять до одноманітності та штучності викладу. Характерним для сучасної ділової документації є надмірне використання канцеляризмів, передусім віддієслівних іменників та громіздких словосполучень, що ускладнюють сприйняття тексту й позбавляють його стилістичної гнучкості. Недоречними визначено безособові конструкції з формами на *-но, -то*, що знижують рівень комунікативної прозорості. Натомість запропоновано нормативні двоскладні речення, які надають текстові природності й точності. Результати дослідження засвідчують

необхідність системної роботи з унормуванням писемної ділової комунікації, оскільки наявність численних граматичних анормативів негативно впливає на якість текстів, їх зрозумілість та ефективність.

Ключові слова: анорматив, граматика, ділова комунікація, професійне мовлення.

Постановка проблеми. У сучасному українському суспільстві роль ділової комунікації як інструмента організації управлінських, правових та економічних процесів постійно зростає. В умовах розширення інформаційних потоків та інтенсифікації комунікаційних зв'язків особливого значення набуває дотримання мовних норм, адже саме грамотність і точність викладу забезпечують правову визначеність, ефективність взаємодії та довіру між суб'єктами офіційних відносин. Попри усталеність основних норм української літературної мови, аналіз документів та ділових текстів, розміщених у вільному доступі на сайтах органів влади, засвідчує систематичне порушення граматичних правил. Такі анормативні явища простежуємо на рівні морфології та синтаксису, зокрема у формах відмінювання, узгодженні частин мови, побудові словосполучень і речень. Вони виникають переважно через вплив іншомовних конструкцій, калькування, а також унаслідок усталеної традиції використання канцеляризмів і громіздких штучних мовних моделей. Актуальність дослідження зумовлена тим, що якість мовного оформлення документації безпосередньо впливає на юридичну силу рішень, рівень довіри до інституцій, а також на ефективність професійної комунікації загалом. Вивчення анормативних граматичних явищ дає змогу не лише виявити типові помилки, а й запропонувати дієві шляхи їхнього усунення. Особливої уваги заслуговує питання мовної культури державних службовців, адже саме вони є ключовими комунікаторами між державою та громадянами. Недотримання граматичних норм у їхніх документах чи виступах не лише знижує авторитет дер-

жавних інституцій, а й може спричинити юридичні колізії або непорозуміння. Володіння високою культурою мови для державних службовців – це не лише професійна компетентність, а й важливий чинник демократизації управлінських процесів і забезпечення прозорості влади. З огляду на це постає необхідність моніторингу й аналізу типових граматичних помилоконебезпечних явищ, які виникають у професійній писемній комунікації публічних службовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій парадигмі дослідження мовних аномативів ділової комунікації зазвичай здійснюють або системно, або диференційовано за окремими мовними рівнями: орфографічному, пунктуаційному, лексичному, стилістичному, морфологічному, синтаксичному тощо.

Теоретичне підґрунтя мають праця Т. Бондаренко, яка досліджує феномен помилкології [1]. У загальному контексті проблеми мовної культури професійної комунікації державних службовців вивчають О. Козієвська [2], Н. Кривич [3], зауважуючи про важливість формування лінгвокомпетентностей на шляху до самовдосконалення фахівців. Виявляємо розвідки, присвячені аналізу типових аномативів загалом на різних мовних рівнях [4]. Спорадично представлені окремі наукові публікації з докладним аналізом орфографічних [5], лексичних [6] чи пунктуаційних [7] відхилень від норм сучасної української мови в текстах офіційно-ділового стилю.

Не залишена поза увагою дослідників й граматична культура сучасної ділової комунікації. Так, О. Антонюк характеризує граматичні відхилення у документах, виділяє їхні типові різновиди та вказує на причини виникнення [8]. Типові граматичні помилки в мовленні претендентів на державну службу диференціює й аналізує Л. Шитик [9]. Морфологічні та синтаксичні помилкові явища професійного дискурсу стають об'єктом вивчення у статті І. Гарбар і А. Гарбар [10]. Більш вузько досліджує дотримання граматичних норм О. Лаврінець, акцентуючи увагу на парадигмі пасиву в сучасному офіційно-діловому стилі [11]. На важливість дотримання граматично правильного мовлення як основи запобігання комунікативній девіантності вказують М. Пен-тилюк і О. Попова [12]. Попри наукові напрацювання у сфері дослідження мовних аномативів, проблема їхнього поширення в сучасній діловій комунікації залишається актуальною, оскільки значна частина документів і надалі містить граматичні помилко-небезпечні явища. Це негативно впливає не лише на рівень лінгвокультури, а й на ефективність управлінської діяльності, знижуючи довіру до офіційних текстів. Тому подальше вивчення граматичних аномативів необхідне для вироблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення мовних норм.

Мета наукової розвідки – виявити та проаналізувати типові граматичні (морфологічні та синтаксичні) помилкові явища, що найчастіше трапляються в сучасній діловій комунікації, а також запропонувати релевантні нормативні відповідники до граматичних аномативів.

Виклад основного матеріалу. Поряд із такими ключовими аспектами культури мовлення, як опанування орфографічних та лексичних норм, у сфері ділової комунікації особливої ваги набуває коректне використання граматичних засобів вираження думки. Їхнє функціонування зумовлене метою висловлювання та змістовим наповненням, що безпосередньо регламентоване граматичною системою української мови. Граматичні норми сучасної української літературної мови диференціюють на морфологічні (регулюють правильний вибір морфологічних форм

слів при формотворенні та словозміни, а також їхнє поєднання) і синтаксичні (визначають нормативну побудову словосполучень і речень). Морфологічні помилки – це «такі ненормативні утворення, що не відповідають формальному вираженню хоча б однієї з граматичних категорій роду, числа, відмінка, ступеня порівняння, особи, часу, способу, стану, виду» [1, с. 8].

Щодо іменникових аномативних явищ, то найчастіше фіксуємо неточність у вживанні кличного відмінка під час звернення до адресата в діловій кореспонденції, адже здебільшого, порушуючи літературний стандарт, використовують називний відмінок, напр.: *Шановний Валерій Миколайович* (правильно – *Валерію Миколайовичу*) (<https://www.lutskrada.gov.ua/>); *До речі, Володимир Юрійович* (потрібно – *Володимире Юрійовичу*), *про ФАПи Вам відомо давно* (<https://pidgayci-gromada.gov.ua/>). Не завжди послідовно в документах відмінюють прізвища, залишаючи їх у називному відмінку або ж відмінюючи неправильно, пор. *У разі відсутності Лець* (потрібно – *Леця*) *Ігоря Вадимовича* (<https://www.lutskrada.gov.ua/>). Помилко-небезпечне явище в текстах офіційно-ділового стилю – недотримання норм уживання давального відмінка в реквізиті «адресат», напр. *державному службовцю* (потрібно – *службовцеві*) *Петрову О. І.* (<https://www.lutskrada.gov.ua/>).

Значні труднощі і, як наслідок, систематичні відхилення від граматичних норм пов'язані з уживанням у ділових текстах правильних відмінкових форм іменників, що входять до складу кількісно-субстантивних сполучень. Нормативно числівники *два, три, чотири*, вступаючи у граматичні зв'язки з іменниками, потребують від них форми називного відмінка множини. Натомість в офіційних документах правильну форму систематично замінюють на родовий відмінок однини, очевидно, під впливом чужої нам російської граматики, де ця форма використана послідовно. Моніторячи тексти офіційно-ділового стилю, натрапляємо на такі числівникові аномативи: *Два керівника* (правильно – *два керівники*) *комітетів постійно на зв'язку з населенням районів* (<https://pidgayci-gromada.gov.ua/>); *Взяли участь 72 респондента* (правильно – *72 респонденти*) (<https://www.lutskrada.gov.ua/>); *Відкрито 32 віддалених робочих місця* (правильно – *32 віддалені робочі місця*), *де здійснюється обслуговування громадян* (<https://www.lutskrada.gov.ua/>); *В ухваленні рішення брали участь 144 слухача* (правильно – *144 слухачі*) (<https://cumanska-gromada.gov.ua/>); *Територіальними органами Пенсійного фонду України проведено 1 702 контрольних та інших заходів* (правильно – *1 702 контрольні та інші заходи*) у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування (<https://www.pfu.gov.ua/>). Неодноразово виникають помилки в поєднанні дробових числівників з іменниками, напр. *Після півтора роки* (правильно – *півтора року*), *як набрала чинності нова редакція ГПК України, можемо з практичної точки зору оцінити відповідність очікувань з реальністю щодо застосування ГПК України* (<https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/>); *Закупити 5,5 тонн* (правильно – *5,5 тонни*) *необхідного товару* (<https://pidgayci-gromada.gov.ua/>); *Його показник – 737,5 кілометрів* (правильно – *373,5 кілометра*). *Кошти у сумі 64,7 тисяч* (правильно – *64,7 тисячі*) *гривень передбачені також на реконструкцію Обласної дитячо-юнацької спортивної школи* (<https://www.lutskrada.gov.ua/>). Фіксуємо й аномативи у відмінюванні числівникових форм, пор. *Ці кошти розподілено між двісті сорок три* (правильно – *двомастами сорока трьома*) *підприємствами* (<https://www.lutskrada.gov.ua/>).

Унаслідок інтерференційних явищ у писемному мовленні часто послугуються займенником *їх* у невласливому значенні, напр. *Їх* (правильно – *їхне*) *значення не заповнюється* (<https://ridgauci-gromada.gov.ua/>); *Їх* (правильно – *їхня*) *частка залишилась на рівні 2018 року* (<https://www.treasury.gov.ua/>). Зважаючи на те, що *їх* – це форма родового й знахідного відмінка від особового займенника *вони*, то нормативно в таких конструкціях уживати займенники *їхній* / *їхня* / *їхнє* / *їхні*. Не варто також понаднормово використовувати займенники *котрий* / *котра* / *котре* / *котрі*, якщо не йдеться про час чи виокремлення когось або чогось, пор. *Взяли участь в укладанні міжнародних договорів, **котрі*** (правильно – *які* / *що*) *стосуються міста* (<https://www.lutskrada.gov.ua/>).

Серед дієслівних аномативів тенденційне вживання пасивних конструкцій із дієсловами на *-ся*. О. Лаврінець, досліджуючи парадигму пасиву в сучасному офіційно-діловому стилі, зауважує, що «активне вживання пасивних конструкцій із дієсловами на *-ся* засвідчує їхній поступовий перехід із крайньої периферії до ядра синтаксичної системи української мови, що суперечить сучасній літературній нормі» [11, с. 46]. Дослідниця стверджує, що пасивні дієслівні конструкції на *-ся* функціують паралельно з активними конструкціями в сучасних зразках документів, а подекуди й у тому самому тексті документа. Мовознавці кваліфікують уживання таких конструкцій як порушення сучасних мовленнєвих норм, для усунення якого радять уживати (неозначено-особові, означено-особові, двоскладні речення). Проведений моніторинг засвідчив надмірність пасивних дієслів на *-ся* в сучасному діловому мовленні, пор. *про те, що його (її) заробітна плата, яка **враховується*** (правильно – *враховану, яку враховують*) *при обчисленні пенсії, становить; особи, яким **нараховується*** (правильно – *нараховують*) *грошове забезпечення* (<https://www.pfu.gov.ua/>); *Прокуратурою **вживатимуться*** (правильно – *прокуратура вживатиме*) *заходи щодо перевірки інформації* (<https://vol.gr.gov.ua/ua/index.html>); *обвинувачений, який **тримається*** (правильно – *якого тримають*) *під вартою; копія постанови **вручається*** (правильно – *вручають*) *особі; судові рішення **ухвалюється*** (правильно – *ухвалюють*); *висновок **підтверджується*** (правильно – *підтверджують*) *зібраними доказами; особа негативно **характеризується*** (правильно – *особу характеризують*) *по місцю* (правильно – *за місцем*) *проживання* (<https://lv.arbitr.gov.ua/>).

У корпусі мовних аномативів значне місце посідають синтаксичні відхилення. Традиційно такі явища розглядають на рівні словосполучення, простого та складного речення. У досліджуваних документах зафіксовано численні випадки вживання прийменників, які не відповідають контекстуально зумовленим семантико-синтаксичним відношенням. В офіційно-діловому стилі сучасної української мови поширені кальковані конструкції з ненормативним уживанням прийменника *по*. На думку Г. Сікори, такі конструкції необхідно диференціювати на дві основні групи: випадки, коли прийменник *по* замінює інші українські прийменники; випадки, коли він уживається надлишково, замішуючи безприйменникові форми, усталені в літературній нормі [13, с. 52].

Зазвичай аномативний прийменник *по* уживаний з іменником у місцевому відмінку. Ці помилкові конструкції варто замінювати такими літературними нормами: прийменники *з* / *для* / *щодо* + іменник у родовому відмінку, прийменник *за* + іменник

у орудному відмінку, прийменники *на* / *в* + іменник у місцевому відмінку, прийменник *після* + іменник у родовому відмінку, безприйменниковими конструкціями, пор. *Типова інформаційна картка послуги у сфері пенсійного забезпечення з призначення пенсії **по інвалідності*** (правильно – *за інвалідністю*) *відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»* (<https://www.pfu.gov.ua/>); *Казначейство не веде персоналізованого обліку **по виплатах*** (правильно – *з / щодо виплат*) *допомог фізичним особам* (<https://www.treasury.gov.ua/>); *Про нормативно грошову оцінку одиниці площі ріллі по області* (правильно – *в області*) *як бази оподаткування земельним податком* (<https://dp.tax.gov.ua/>); *Про внесення змін по кошторису* (правильно – *щодо кошторису*) *витрат МЗЕЗ України, пов'язаних з оформленням та видачею карток реєстрації обліку зовнішньоекономічних договорів (контрактів)* (<https://zakon.rada.gov.ua/>).

Невідповідними літературній нормі є й сталі звороти на зразок у відповідності, у залежності, у порівнянні, які нерідко трапляються в ділових текстах. Замість них нормативні форми відповідно до, залежно від, порівняно з., пор. ***У відповідність до*** (правильно – *відповідно до*) *наказу Міністерства фінансів України від 17 червня 2025 року № 306 «Про затвердження Змін до Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів»* (<https://www.treasury.gov.ua/>); *за якими **в залежності від*** (правильно – *залежно від*) *відсотка втрат особового складу у певний проміжок часу (тиждень, місяць, рік), керівники несли невідворотню та миттєву відповідальність* (<https://petition.president.gov.ua/>); *Так **у порівнянні з*** (правильно – *порівняно з*) *попереднім, 2023 роком, кількість розслідуваних кримінальних проваджень зросла більше, ніж вдвічі* (<https://dbr.gov.ua/>).

До ненормативних конструкцій належить також уживання калькованих прийменників відносно, на протязі, які необхідно замінювати відповідними формами *щодо* / *стосовно*, *протягом* / *упродовж*, пор. *надали конструктивні пропозиції **відносно*** (правильно – *щодо*) *удосконалення роботи інформаційних ресурсів Фонду* (<https://www.pfu.gov.ua/>); *документи подаються **на протязі*** (правильно – *протягом* / *упродовж*) *одного тижня з призначеної дати* (<https://dmsu.gov.ua/>).

Характерним синтаксичним відхиленням у документах є вживання виразів у тому числі, разом з тим. Літературна норма передбачає використання стилістично прийнятніших варіантів: зокрема, і навіть, водночас: *Чисельність одержувачів пенсій через уповноважені банки, осіб на 01.01.2025 на 01.04.2025 8 380 746 8 414 922 **в тому числі*** (правильно – *зокрема*): *у 7 банках в інших банках* (<https://www.pfu.gov.ua/>); ***Разом з тим*** (правильно – *водночас*) *судовий збір є обмежувальним заходом..* (<https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/>).

Серед синтаксичних особливостей ділових текстів виявляємо канцеляризми – надмірне використання віддієслівних іменників та складних словосполучень замість простих дієслів чи природних зворотів. Вони надають текстові офіційно-бюрократичного відтінку, але роблять його менш зрозумілим. Типові приклади канцеляризмів такі: *у зв'язку з тим, що* (краще – *тому що, оскільки*), *з метою забезпечення* (краще – *щоб забезпечити*); *у випадку наявності* (краще – *якщо є, за наявності*), *здійснити перевірку* (краще – *перевірити*), *провести обговорення питання* (краще – *обговорити*); *здійснити оплату* (краще – *оплатити*), *установити контроль за* (краще – *контролювати*).

На практиці поширена канцелярська синтаксична конструкція **шляхом + віддієслівний іменник** (*шляхом збільшення, шляхом використання тощо*). Проте її варто замінювати більш природними й однозначними прийменниковими конструкціями (завдяки, унаслідок, у результаті), пор. *Продовжено розвиток вебпорталу електронних послуг Пенсійного фонду України* (далі – *вебпортал Фонду*) як *електронного сервісного ресурсу шляхом* (краще – *через, завдяки*) *удосконалення надання дистанційних / електронних послуг* (<https://www.pfu.gov.ua>). Підвищено пенсії **шляхом** (краще – *через, внаслідок*) **збільшення показника середньої заробітної плати в Україні** (<https://www.pfu.gov.ua>). Можна повністю перебудувати речення, не використовуючи прийменника: *Збільшення показника середньої заробітної плати в Україні призвело до підвищення пенсій*.

Невиправдані в діловому мовленні пасивні безособові конструкції з предикативними формами на *-но, -то*, які також варто замінювати стилістично кращими варіантами – двоскладними реченнями. Наприклад: *Протягом I кварталу 2025 року Пенсійним фондом України забезпечено* (правильно – *Пенсійний фонд України забезпечив*) *фінансування страхових виплат у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання* (<https://www.pfu.gov.ua>); *Так, за звітний період територіальними органами Пенсійного фонду України призначено* (правильно – *територіальні органи Пенсійного фонду України призначили*) *123,9 тис. нових пенсій* (<https://www.pfu.gov.ua>); *Головними управліннями Пенсійного фонду України опрацьовано* (правильно – *Головні управління Пенсійного фонду України опрацювали*) *78 заяв про надання субсидії на оренду* (<https://www.pfu.gov.ua>); *Письмове звернення повинно бути підписано заявником (заявниками)* (правильно – *письмове звернення повинен підписати заявник (заявники)*) *із зазначенням дати* (<https://www.treasury.gov.ua/>). Сучасні стандарти діловодства (зокрема ДСТУ 4163:2020) і Рекомендації щодо спрощеної мови передбачають, що документи мають бути лаконічними, чіткими й зрозумілими. Особові конструкції простіші для сприйняття й полегшують читання. Також у ділових текстах важливо точно фіксувати, хто саме здійснив дію. Пасивні безособові конструкції розмивають юридичну відповідальність, що може викликати проблеми у правозастосуванні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчило, що сучасна ділова комунікація характеризується наявністю значної кількості граматичних анормативів, які знижують мовну культуру та ефективність офіційного спілкування. Серед морфологічних помилок найпоширеніші такі: неправильне використання відмінкових форм, зокрема кличного й давального відмінків, відмінювання прислівників, а також інтерференційні явища у сфері займенників. Дієслівні анормативи виявлено серед поширених пасивних та безособових конструкцій, що надають текстові відчуженого характеру й ускладнюють сприйняття. Синтаксичні відхилення представлені калькованими прийменниковими зворотами, стійкими виразами й кліше, які суперечать літературному стандарту й роблять мовлення штучним і канцеляризмованим. Надмірне використання складних конструкцій і віддієслівних іменників знижує комунікативну прозорість тексту. Запропоновані нормативні відповідники є ефективним засобом унормування ділового мовлення та забезпечення його відповідності літературній традиції. Отже, подальша увага до

усунення граматичних анормативів – важлива умова підвищення якості офіційних текстів і розвитку культури українського професійного мовлення. Подальші наукові перспективи полягають у розширенні корпусу досліджуваних текстів, укладанні систематизованого реєстру граматичних анормативів та виробленні редакторських рекомендацій щодо підвищення культури офіційно-ділового мовлення.

Література:

1. Бондаренко Т. Г. До проблеми феномена помилки. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. Черкаси : ЧДУ, 2001. Вип. 23. С. 10–13.
2. Козівська О. І. Особливості формування культури мовлення у професійній діяльності державних службовців : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2003. 20 с.
3. Кривич Н. Ф. Культура професійного спілкування та мовна культура як шлях до самовдосконалення фахівця. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. 2017. Вип. 7. С. 79–84.
4. Shulska N., Kostusiak N., Hromyk L., Nasminchuk I., Ostapchuk S., Mezhev O., Zavarvynska I., Dubrovskiy R., Kominiarska I., Poliak I. Typical Language Anomalies in Written Professional Communication. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2024. Vol. 14, Issue 1, Spec. Issue XL. P. 89–96. URL : https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140140/papers/A_15.pdf
5. Шульська Н. М., Громик Л. І., Кевлюк І. В. Орфографічна культура сучасної ділової комунікації: помилкові явища писемного мовлення. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 35 (74). № 1. Ч. 1. С. 80–85. URL: <https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/archive?id=119>
6. Шульська Н. М., Зінчук Р. С., Громик Л. І. Помилкобезпечні лексичні явища в писемній діловій комунікації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36 (75). № 1. Ч. 1. С. 89–95. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.1/15>
7. Shulska N., Kostusiak N., Novikova O., Hrytsevych Yu., Lychuk M., Vyshnevskaya G., Haida O., Tarasenko S., Yavorskyi A. Professional Communication as a Manifestation of the Punctuation Culture of Media Workers. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023. Vol. 13, Issue 2, Spec. Issue XXXVIII. P. 97–104. URL : https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130238/papers/A_15.pdf
8. Антонюк О. Мовні анормативи в офіційно-ділових текстах (граматичний аспект). *Грамматичні читання – XIII: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції*. Вінниця, 2025. С. 11–15.
9. Шитик Л. Типові граматичні помилки в мовленні претендентів на державну службу. *Філологічний часопис*. 2019. Вип. 1(13). С. 156–164.
10. Гарбар І. В., Гарбар А. І. Грамматичні анормативи у професійному мовленні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2022. Вип. 58. С. 41–44.
11. Лаврінець О. Я. Парадигма пасиву в сучасному офіційно-діловому стилі. *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки*. 2016. Т. 189. С. 46–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2016_189_11
12. Пентиліук М. І., Попова О. А. Грамматично правильне мовлення як основа запобігання комунікативній девіантності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Острого: Вид. НаУОА, 2017. Вип. 68. С. 124–131.
13. Сікора Г. В. Прийменник по в сучасному львівському мовленні. *Культура слова*. Вип. 82. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. С. 47–55.

Shulska N., Martyniuk M., Svystun N. Non-normative grammatical phenomena of modern business communication

Summary. The article analyzes modern business communication through the prism of grammatical non-normatives. The most typical morphological and syntactic deviations recorded in professional speech are identified and characterized. Relevant normative counterparts are proposed for erroneous grammatical phenomena, which ensure compliance with the literary standard and increase communicative culture. In the area of morphological errors, inaccuracies in the use of the vocative case during addresses, the dative case in the addressee's position, the declension of surnames, the functioning of nouns in quantitative-substantive combinations, the declension of numerals, the use of certain pronoun forms are highlighted. The study of verbal anormativism has shown a tendency to the spread of passive constructions with forms in *-ся*, which are stylistically unjustified in official texts. A special place in the corpus of anormativism is occupied by syntactic deviations. In business documents, a significant number of cases of unmotivated use of prepositions in unusual semantic-syntactic relations have been recorded, in particular, the most common calqued constructions with the preposition *по*. Non-normative phenomena also include fixed expressions of the type *у відповідності, у залежності, у порівнянні*, which violate normative oral practice. Similarly, calques such as *відносно, на*

протязі, syntactic clichés *у тому числі, разом з тим*, which have become entrenched in the business style, but contradict the literary standard and lead to monotony and artificiality of the presentation, have been noted. Characteristic of modern business documentation is the excessive use of clericalisms, primarily verb nouns and cumbersome word combinations, which complicate the perception of the text and deprive it of stylistic flexibility. Impersonal constructions with forms in *-но, -то* are considered inappropriate, which reduce the level of communicative transparency. Instead, normative two-syllable sentences are proposed, which give the text naturalness and accuracy. The results of the study indicate the need for systematic work on the standardization of written business communication, since the presence of numerous grammatical non-normatives negatively affects the quality of texts, their clarity and effectiveness.

Key words: non-normative, grammar, business communication, professional speech.

Дата першого надходження рукопису
до видання: 15.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису
після рецензування:
11.09.2025

Дата публікації: 21.10.2025